

Petra Lie – Norges første kvinnelige tannlege

Av Reidun Stenvik

Da Petra Lie avla tannlegeeksamen i 1872, ble hun Norges første kvinnelige tannlege. Hun har også fått æren for å ha innført bormaskinen til landet. Under et studieopphold i Tyskland i 1873 stiftet hun bekjentskap med den nye oppfinnelsen, som hun brakte hjem. Hun var en foregangskvinne innen faget og drev en blomstrende praksis i Christiania, men gjorde seg aldri gjeldende i NTF. Det satte dype spor at kvinnene ikke fikk delta da foreningen ble stiftet i 1884, og Petra Lie valgte å bruke sine krefter i annet foreningsarbeid.

Petra Lie var født 11. april 1848 og vokste opp på Vardal nær Gjøvik der faren var landhandler. Nitten år gammel reiste hun til Christiania og ble husbestyrerinne hos baker Bruun. Men hun hadde andre yrkesplaner, for allerede som småjente hadde hun bestemt seg for å bli tannlege. Petra hadde aldri selv vært hos tannlege da hun fikk ideen, men hun fortalte om sin eldste bror som hadde en løs stifttann og moret både Petra og de andre søsknene med å vise dem hvor tannen hadde sittet. Kollega Kaia Hansen undres i nekrologen i Tidende om det kanskje var denne opplevelsen som hadde gjort et slikt inntrykk at hun fikk et brennende ønske om å bli tannlege.

Da hun ville begynne på utdanningen, spurte hun gjennom brigadelege Schjøtt de få tannlegene som den gang fantes i Christiania om de ville ta henne som lærling, men ingen ville det. Kaia Hansen filosoferer litt omkring dette i nekrologen og har en viss forståelse for at det den gang var både «uvant og utænkeligt» at en kvinne ville inn på herrenes område. Kanskje var det også nyttig, skriver hun, for da måtte Petra Lie til utlandet og fikk dermed anledning til å lære mer.

Petra reiste til København i 1870 og ble elev hos tannlege Carstens; samtidig tok hun kveldstimer hos prosektor Wallø der hun for én daler per time fikk studere anatomiske preparater. Etter 1 1/2 år reiste hun til amerikanske dr. Salomon i Berlin

Beskyttelse 1895 og året etter Børnenes Forening til Dyrenes Beskyttelse. Ugift.

Lie, Petra

Petra Lie, datter av landhandler Peder Lie og Sofie Janette Sørensen, f. i Vardal 11. april 1848, † 20. nov. 1907. N. T.eks. 1872, Korresponderende M. N. T. F. 1905. Studerte efter tl.eks. 9 mndr. hos dr. med. Bruck, Brelau, og foretok i 1897 og 1903 studiereiser i utlandet. N. T. F. overbragte henne 2. des. 1897 lykkeønskingsadr. i anledn. hennes 25 års jubileum. «Balmehjemmet» i Pilestredet blev stiftet på hennes initiativ og hun bidrog vesentlig til opprettelse av «Kathinka Guldbergs barnehjem». Hun var med til å stifte Norsk Kvindeforening til Dyrenes

Hentet fra Nils Bjerke:
Norges Tannlæger, 1929

for å lære det siste nye innen tannbehandling, gullplombering, før hun vendte hjem til Norge for å ta eksamen.

Her hjemme møtte hun ny motstand da hun meldte seg til eksamen fordi et medlem av eksamenskommissjonen, tannlege Carl Kroll, nedla protest mot at en kvinne fikk fremstille seg for eksamen. Da han ikke fikk støtte fra de to andre medlemmene, som var leger, trakk han seg i protest etter at eksamen var over. Petra Lie gikk imidlertid opp til eksamen den 2. desember 1872 og fikk «første karakter».

Men hun var ennå ikke klar for å etablere egen praksis. I januar 1873 dro den nybakte tannlegen til dr. med. Brucks klinikk i Breslau for å studere kirurgi. Far og sønn Bruck underviste ved klinikken der hun i ni måneder var elev sammen med 4–5 herrer.

Mens Petra var i Breslau, fortalte hun om en bormaskin hun hadde sett i Berlin året før. Til tross for stor skepsis fra alle, ble en Morrison bormaskin skaffet til klinikken, og det viste seg at denne amerikanske oppfinnelsen fungerte utmerket. Petra hadde stram økonomi, men klarte likevel å kjøpe en slik maskin før hun reiste hjem for å åpne praksis, og har dermed fått æren for å ha innført den nye oppfinnelsen til landet. Hun foretok også senere

studiereiser til utlandet, blant annet i 1897 og 1903, og mye tyder på at hun hadde et mer nært forhold til utenlandske enn til norske kolleger.

Da Den norske tannlegeforening skulle stiftes i 1884, fantes det tre kvinnelige tannleger i Christiania: Petra Lie, Sara Selvig og Richarda Landmark, men ingen av dem ble invitert til stiftelsesmøtet. Året etter ble det vedtatt at «dametannlegene» kunne opptas som medlemmer, men ikke få adgang til møtene. Ingen søkte på et slikt grunnlag, og i 1887 vedtok endelig generalforsamlingen at kvinner kunne bli medlem. Petra Lie valgte imidlertid aldri å søke om medlemskap. Da hun hadde 25-årsjubileum som tannlege i 1897, fikk hun overrakt en adresse fra kvinnelige kolleger med uttrykk for «erkjendtlighet og beundring», og en tilsvarende adresse ble overrakt fra Tannlegeforeningen. I 1905, to år før hun døde, ble hun innvalgt som korresponderende medlem av foreningen.

I tillegg til sin yrkesutøvelse var Petra Lie engasjert i humanitært arbeid. Etter hennes initiativ ble «Gamlehjemmet» i Pilestredet stiftet, og hun var ivrig forkjemper for å få opprettet «Kathinka Guldbergs barnehjem». Videre var hun med på å stifte «Norsk kvindeforening til dyrenes

beskyttelse» i 1893 og året etter en tilsvarende barneforening.

Hun døde 20. november 1907 etter et par års sykdom som gjorde at hun måtte legge ned sin praksis, men bevarte til det siste levende interesse for faget og et sterkt samfunnsengasjement. Hun var sterkt opptatt av alt det nye man skulle ta fatt på i Norge etter at unionen med Sverige var oppløst i 1905.

Min interesse for Petra Lie skyldes et oppdrag for Norsk Biografisk Leksikon. Terskelen er høy og porten trang for å komme innenfor permene der; bare et titalls tannleger er funnet verdige, og Petra er den eneste kvinnelige. Hun kom ikke med i første runde, og jeg er litt stolt over å ha overbevist redaksjonen om at hun fortjente en omtale. Hennes motivasjon og pågangsmot var beundringsverdig. Det er utrolig at hun ikke ga opp når hun møtte den ene bøygen etter den andre. Og jeg har full forståelse for at hun aldri meldte seg inn i foreningen. Men med tanke på oss som har kommet etter, er det jo bra at de andre kvinnelige tannlegene ikke var like sta. De to andre pionerene fra 1884 meldte seg inn og ble opptatt som medlem senere; Richarda Landmark i 1889 og Sara Selvig først i 1907.

KILDER • Hansen, K. Petra Lie (nekrolog). *Nor Tannlegefor Tid* 1907; 17: 105–110.
Bjerke, N. *Norges Tannlæger*. Oslo: AM Hauches forlag, 1934.
Sollund, A. *Den norske tannlegeforening gjennom 100 år. 1884–1984*. Oslo: Den norske tannlegeforening, 1984
Heløe, B. «Om hundrede år er alting glemt». En artikkelserie om odontologi, kvinner og forskning. *Nor Tannlegefor Tid* 1994; 104: 12–17.

Jan Erik Vold:

ta VARE

*på vennene, ta VARE
på vennligheten, vis gjerne
litt selv om du kan, dagen er blå
og dagen er grønn, dagen
er hvit – det er ikke annet
enn livet det her, vi er alle borte – nå
eller om litt, take it easy menneske
but take it, det er ikke
annet enn virkelighet
vet du, snart er 101 inne snart
er 101 ute – jeg sier:
vennlighet varer lenger, ta VARE
på vennligheten, ta VARE
på vennene – HEI HEI! ta nå
vare på hverandre.*

Fra: Kykkelipi, 1969.